

Vrede en duurzaamheid

Overweging 16 september 2018, Theo Brock (Job 28,5-12; Romeinen 8,19-21; Matteüs 6:19-23)

Vandaag niet de Bijbelverhalen uit het liturgisch rooster van deze zondag. Er is bewust gekozen voor drie andere Bijbelteksten. Teksten die ons helpen realiseren dat wij van Godswege geroepen zijn om met de aarde om te gaan op een manier die niet alleen onze eigen waardigheid weerspiegelt, maar ook die van de schepping om ons heen. In veel Bijbelverhalen wordt de natuur opgevoerd om ons aan te spiegelen. Zo ook in de eerste Bijbeltekst uit het boek Job. We hoorden dat boven de aarde landbouw wordt bedreven, en dat onder de grond de mens tunnels boort om allerlei kostbare stoffen te vinden. Activiteiten die mogelijk zijn omdat wij een vrije wil hebben. We zijn in staat om de natuur naar onze hand te zetten. Dat geldt blijkbaar niet voor de trotse wilde dieren. Landbouw is mogelijk omdat de ons in bruikleen gegeven grond vruchtbaar blijft als we de natuurwetten respecteren. Duurzame mijnbouw is alleen mogelijk als we ook beseffen dat natuurlijke hulpbronnen meestal eindig zijn. Door onverantwoordelijk handelen, deels uit onwetendheid maar helaas vaak willens en wetens door onverschilligheid en winstbejag, raakt op vele plaatsen de aarde uitgeleefd. Dat staat op gespannen voet met onze waardigheid en die van Gods schepping. Niet voor niets wordt in de eerste lezing de vraag gesteld: *Maar de wijsheid – waar moet je haar zoeken, en het inzicht – waar is het te vinden?*

Waar kunnen wij wijsheid en inzicht vinden? Kennis over onze leefomgeving, verklaringen voor milieuproblemen, en mogelijke oplossingen kunnen worden aangedragen door de wetenschap. Wijsheid en inzicht vereist echter meer dan kennis; het behelst ook morele keuzes. Morele keuzes en zingevingsvragen zijn bij uitstek onderwerpen op het terrein van religie. Overleveringen van ons geloof proberen antwoorden te geven op wezenlijke zingevingsvragen. Dat geldt ook voor de vraag hoe wij kunnen bijdragen aan vrede, gerechtigheid en respect voor de schepping. In de tweede lezing hoorden we de apostel Paulus zeggen: *'De schepping ziet er reikhalzend naar uit dat openbaar wordt wie Gods kinderen zijn'*. Wie zijn Gods kinderen? Als wij ons kinderen van God willen noemen dan wordt van ons respect en compassie voor Gods schepping gevraagd. Onze geloofstraditie leert dat iedere compassie tegenover welk schepsel dan ook, bijdraagt aan menselijke waardigheid. Volgens de leer van Jezus en de leefregels van Franciscus van Assisi houdt dat een dienstbare levenshouding in, door tastbaar betrokken te zijn bij de ander, de minderbedeelden in het bijzonder, en zorg te dragen voor alles wat kwetsbaar is, niet in de laatste plaats de aarde die leefbaar moet blijven voor komende generaties. Een dienstbare levenshouding ten opzichte van medemensen en de schepping geeft zin en vreugde aan het eigen leven en brengt ons dichter bij elkaar en dus dichter bij God. Dat is mogelijk zonder jezelf tekort te doen – denk aan Jezus woorden *'bemin je naasten gelijk jezelf'* – en de leefregel van Franciscus van Assisi *'wees ieders dienaar maar niemands slaaf'*. Dat houdt ook in geen slaaf te zijn van je aardse behoeften.

In de evangelietekst van Matteüs krijgen we de opdracht niet zozeer schatten op aarde maar schatten in de hemel te verzamelen. Het verzamelen van schatten op aarde heeft betrekking op het vergaren van status, macht en bezit. Een opvallend kenmerk van onze westerse samenleving is een op consumptie gerichte levensstijl. Als je reclameteksten mag geloven lijkt zelfs geluk te koop te zijn. Als geluk ervaren wordt als iets wat te koop is, wordt voorbijgegaan aan het besef dat echt geluk vooral te maken heeft met zingeving. Schatten in de hemel hebben te maken met spiritualiteit. Een spirituele levenshouding kan een belangrijke pijler voor kwaliteit van leven zijn; het helpt je vrede en vreugde te vinden bij elkaar en Gods schepping. In de evangelietekst staat ook dat het oog de lamp is van het lichaam en dat een helder oog heel je lichaam zal verlichten. Een helder oog ziet de dingen die wezenlijk zijn. Een helder oog geniet van de schoonheid van de schepping. Een helder oog ziet onrecht. Je lichaam wordt verlicht als je met betrokkenheid en compassie naar je naaste en de natuur kunt kijken. Je verlicht niet alleen jezelf maar verzamelt ook schatten in de hemel als je op zoek bent naar het wezenlijke en daarnaar handelt.

Dat brengt me bij de encycliek "Laudato Si" uit 2015. 'Laudato Si' betekent 'Wees geprezen'. In deze encycliek roept paus Franciscus alle mensen van goede wil op om met respect en eerbied om te gaan met ons gemeenschappelijk huis de aarde. De oproep die onze paus doet is dat ons leven meer gericht moet zijn op respect voor en behoud van de schepping, op het verbeteren van de levensomstandigheden van onze naasten en op het welzijn van de generaties die na ons komen. Paus Franciscus ziet een nauw verband tussen de grofheid waarmee de mensheid de natuur vernietigt en de toename van geweld tussen mensen en naties. Hij hekelt de buitensporige levensstijl van de "happy few", een verkwistende minderheid, die geen oog heeft voor de armen en de toekomstige generaties.

Wij behoren misschien ook wel tot die verkwistende minderheid. In de krant van afgelopen dinsdag las ik dat Nederlanders onbescheiden consumenten zijn. Als de hele wereldbevolking de Nederlandse leefstijl zou volgen, zouden voor de consumptieve behoeften maar liefst 3,5 wereldbollen nodig zijn. Dat staat op gespannen voet met gerechtigheid. De encycliek "Laudato Si" roept ons op om veranderingen aan te brengen in onze manier van leven, gebaseerd op een spiritualiteit van eenvoud en wereldwijde solidariteit. Materiele onthechting, zorg voor de natuur, gerechtigheid jegens de armen en inzet voor de samenleving zijn in zijn visie onontbeerlijk voor het vinden van innerlijke vrede. De paus biedt in zijn Encycliek overigens geen definitieve antwoorden en oplossingen. De paus nodigt ons wel uit, niemand uitgezonderd, naar wegen te zoeken om de crisis van duurzaamheid en solidariteit tussen volken en generaties te bezweren. Dat kan alleen door ons eigenbelang te overstijgen.

Dat brengt me bij Nijmegen Green Capital. Nijmegen is in 2018 het Europese voorbeeld van een gemeenschap die werkt aan duurzaamheid. Gesteund door de gemeente dagen inwoners van onze stad elkaar met thema's en acties die duurzaamheid bevorderen. Het uitgangspunt hierbij is dat iedereen naar eigen vermogen, hoe bescheiden dan ook, stappen kan zetten om een meer duurzame leefstijl te bereiken. Deze maand wordt o.a. aandacht gevraagd voor duurzaam vervoer en sociale cohesie. In het kader van deze thematiek is de Waalbrug vandaag autovrij en wordt er straks op de autovrije brug een picknick georganiseerd. Doel is de gemeenschapszin in Nijmegen te bevorderen en Nijmegenaren bewuster te maken over de relatie tussen vervoer, milieuverontreiniging en gezondheid. Als voorbeeld, Nijmegen heeft een goed fietspadennetwerk en diverse fietsstallingen. Als we iets meer van de fiets gebruik maken, en de auto laten staan als het even kan, wordt niet alleen de luchtkwaliteit van onze leefomgeving beter, maar is er ook minder geluidsoverlast en leven we gezonder.

Een ander thema van Nijmegen Green Capital is circulaire economie. Circulaire economie is gebaseerd op het reduceren, hergebruiken en recyclen van goederen en grondstoffen. Welbeschouwd is onze jaarlijkse rommelmarkt een voorbeeld van circulaire economie. We kunnen overigens elke dag ons best doen om afval te verminderen. Ook ligt het in ieders vermogen om onze leefomgeving mooier te maken door actief zwerfafval op te ruimen. Nijmegen Green Capital daagt ons ook uit te 'vergroenen', door stenen in onze tuinen te verwijderen en te vervangen met planten. Dat is goed voor de waterhuishouding en draagt bij aan beter klimaat in de stad. Andere thema's hebben betrekking op energiebesparing, het milieuvriendelijk telen en consumeren van voedsel en het bevorderen van eerlijke handel. Voor de geïnteresseerden, achter in de kerk kunt u informatie vinden over de doelstellingen van Nijmegen Green Capital. U kunt ook terecht bij het informatiecentrum dat te vinden is op het plein bij Kelfkensbos.

Terugkijkend naar de Bijbellezingen van vandaag, de encycliek Laudato Si en de doelstellingen van Nijmegen Green Capital, kan geconcludeerd worden dat wij uitgedaagd worden om vrede en duurzaamheid handen en voeten te geven, ieder naar eigen vermogen. Ieder van ons kan in zijn directe omgeving, in zijn werkkring, als vrijwilliger of als kritisch consument een duurzame koerswijziging ondersteunen. We worden uitgedaagd om de rol van verantwoordelijk medewerker van Gods schepping op ons te nemen. Dit vanuit het besef dat de kwaliteit van onze beschaving is af te lezen uit onze omgang met elkaar en onze leefomgeving. Dan dienen we niet alleen de wereldvrede, maar ook ons eigen belang en dat van onze kinderen.

Ik wens ons allen hierbij Goddelijke inspiratie, wijsheid en inzicht toe.